

POSTANOWIENIE

Dnia 02 lutego 2021 r.

Sąd Rejonowy Szczecin-Centrum w Szczecinie, Wydział III Cywilny

w składzie: Przewodniczący: Sędzia Małgorzata Janik-Białek

Protokolant: sekretarz sądowy Karolina Kuchyt

po rozpoznaniu w dniu 22 stycznia 2021 r. w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z wniosku Banku (...) Spółki Akcyjnej w W.

przy udziale W. Ż., S. O., A. M., J. M., M. M., A. O. (1), N. O., J. R., małoletniej P. M.,

o stwierdzenie nabycia spadku po H. Ż. (1)

postanawia

1. stwierdzić, że spadek po H. Ż. (1), zmarłym w dniu 02 grudnia 2011 roku w S., mającym ostatnie miejsce zwykłego pobytu w S. przy ul. (...), nabył wprost, na podstawie ustawy

- brat J. R., syn J. i L. w całości.

2. orzec, że wnioskodawczyni i każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie;

3. pobrać od uczestników A. O. (1) i N. O. na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Rejonowego Szczecin-Centrum w Szczecinie kwoty po 42,44 (czterdzieści dwa) złote i (czterdzieści cztery) groszy tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych.

SSR Małgorzata Janik - Białek

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 2 lutego 2021 roku

Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po H. Ż. (1), zmarłym w dniu 2 grudnia 2011 roku w S. i tam mającym ostatnie miejsce zwykłego pobytu, wskazując, że posiada wobec spadkodawcy wymagalną wierzytelność wynikającą z umowy pożyczki z dnia 16 stycznia 2011 roku numer (...). Nadto wnioskodawca wniósł o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania, według sporządzonego spisu.

Jako uczestników postępowania wskazano żonę spadkodawcy W. Ż. oraz dzieci: syna S. O. i córkę A. M..

Na rozprawie w dniu 13 sierpnia 2019 roku uczestniczka W. Ż. oświadczyła, że odrzuciła spadek przypadający jej po mężu H. Ż. (1) zarówno z testamentu sporządzonego przez niego w dniu 1 czerwca 2010 roku przed notariuszem D. K. (rep. A numer (...)) jak i z ustawy (protokół rozprawy z dnia 13 sierpnia 2019 r. k. 88).

Uczestnicy S. O. i A. M. nie przeczyli ważności testamentu sporządzonego przez H. Ż. (1) w dniu 1 czerwca 2010 roku przed notariuszem D. K. (rep. A numer (...)), podnieśli natomiast, że wskazane w nim przyczyny ich wydziedziczenia nie są okolicznościami, które uzasadniałyby pozbawienie ich prawa do zachowku. Brak kontaktu ze spadkodawcą nie

był przez uczestników zawiniony. Spadkodawca stosował przemoc wobec ich matki D. O. oraz wobec nich. Opuścił rodzinę i nie był zainteresowany utrzymywaniem kontaktów z dziećmi. Nie był zainteresowany poznaniem wnuków. W piśmie z dnia 17 stycznia 2020 roku wskazali nadto, że wydziedziczenie wnuków, którzy nie zostali wymienieni z imienia i nazwiska i nie wskazano podstaw pozbawienia ich prawa do zachowku, nie może być skuteczne.

Na rozprawie w dniu 8 listopada 2019 roku Sąd postanowił wezwać do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania: wnuki spadkodawcy A. O. (1), N. O., J. M., M. M., małoletnią P. M. i brata spadkodawcy J. R. (protokół rozprawy z dnia 8 listopada 2019 r. k. 118).

Uczestnicy A. O. (1), N. O. (3), J. M., M. M. i małoletnia P. M. nie przeczyli ważności testamentu sporządzonego przez H. Ż. (1) w dniu 1 czerwca 2010 roku przed notariuszem D. K. (rep. A numer (...)), podnieśli natomiast, że wskazane w nim przyczyny ich wydziedziczenia nie są okolicznościami, które uzasadniałyby pozbawienie ich prawa do zachowku. Brak kontaktu ze spadkodawcą nie był przez uczestników zawiniony – dziadek nie był zainteresowany poznaniem ich i utrzymywaniem kontaktów.

Uczestnik J. R. nie przeczył ważności testamentu sporządzonego przez H. Ż. (1) w dniu 1 czerwca 2010 roku przed notariuszem D. K. (rep. A numer (...)). Nie rości sobie praw do spadku po H. Ż. (1).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Na podstawie umowy numer (...) z dnia 26 stycznia 2011 roku Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą W. udzielił H. Ż. (1) pożyczki w kwocie 15 750 złotych na okres 72 miesięcy.

H. Ż. (1) nie zwrócił pożyczonej kwoty.

Dowód:

- umowa pożyczki nr (...) z dnia 26.01.2011 r. k. 6,
- wyciąg z ksiąg bankowych Banku (...) SA w W. k. 4 – 5.

H. Ż. (1), syn A. O. (2) i L. K., urodzony w dniu (...) w S., zmarł w dniu 2 grudnia 2011 roku w S..

Dowód:

- odpis skrócony aktu zgonu nr 4617/2011 k. 11.

H. Ż. (1) w chwili śmierci był żonaty z W. Ż..

H. Ż. (1) pozostawił: syna S. O., córkę A. M. oraz brata J. R..

S. O. ma dwoje dzieci: córkę A. O. (1) i syna N. O. (1).

A. M. ma troje dzieci: córki J. M. i P. M. oraz syna M. M..

Rodzice H. Ż. (1) zmarli przed nim.

H. Ż. (1) nie występował o orzeczenie rozwodu lub separacji z winy W. Ż..

Nie toczyły się postępowania o uznanie W. Ż., S. O., A. M. i J. R. za niegodnych dziedziczenia po H. Ż. (1).

Żaden ze spadkobierców nie zawierał z H. Ż. (1) umowy o zrzeczenie się dziedziczenia po nim.

Nie toczyło się inne postępowanie spadkowe po spadkodawcy, nie sporządzono także aktu poświadczenia dziedziczenia po nim.

Dowód:

- odpis skrócony aktu małżeństwa H. Ż. (2) k. 43,
- odpis skrócony aktu urodzenia S. O. k. 42,
- odpis skrócony aktu małżeństwa A. M. k. 41
- odpis skrócony aktu urodzenia A. O. (1) wraz z przekładem na język polski k. 178 a,
- odpis skrócony aktu urodzenia N. O. wraz z przekładem na język polski k. 178b,
- odpis skrócony aktu urodzenia J. M. k. 12,
- odpis skrócony aktu urodzenia M. M. k. 130,
- odpis skrócony aktu urodzenia P. M. k. 131,
- odpis skrócony aktu urodzenia J. R. k. 166,
- zapewnienia spadkowe W. Ż. k. 89 – 90,
- zapewnienia spadkowe A. M. k. 91 – 92,
- zapewnienie spadkowe J. R. k. 195 – 197.

Dnia 1 czerwca 2010 roku H. Ż. (1) sporządził testament przed notariuszem D. K. (Repertorium A numer (...)). Do całości spadku powołał żonę W. B..

W testamencie tym H. Ż. (1) oświadczył, że wydziedzicza (pozbawia prawa do zachowku) dzieci: córkę L. O. i syna S. O., gdyż córka od ponad 15 lat, a syn od ponad 20 lat nie utrzymują z ojcem żadnych kontaktów (osobistych, telefonicznych ani listownych); nie interesują się ojcem, jego stanem zdrowia ani sytuacją, syn przebywa za granicą i ojcu nie jest znane jego miejsce zamieszkania ani jego stan cywilny, ponadto wydziedzicza ewentualne dzieci córki i syna, bowiem faktycznie ich nie zna, nie był informowany o ich narodzinach ani nigdy ich nie widział. Między nim, a wydziedziczonymi dziećmi oraz dziećmi wydziedziczonych nie ma więzi właściwych dla osób żyjących w rodzinie, ponadto w czasie choroby i będąc w potrzebie nie otrzymał pomocy i wsparcia ze strony wydziedziczonych i na taką pomoc i wsparcie ze strony wydziedziczonych nie może liczyć.

Testament ten został otwarty i ogłoszony 24 lutego 2012 roku przez notariusza D. K. (Repertorium A numer (...)).

Dowód:

- testament k. 63,
- protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu k. 3 akt SR Szczecin – Centrum w S. o sygn. II Ns 491/12.

Dnia 24 lutego 2012 roku W. Ż. złożyła przed notariuszem D. K. oświadczenie o odrzuceniu spadku po H. Ż. (1) zarówno z jako spadkobierca testamentowy jak i jako spadkobierca ustawowy (Repertorium A numer (...)).

Dowód:

- oświadczenie o odrzuceniu spadku k. 4 – 5 akt SR Szczecin – Centrum w S. o sygn. II Ns 491/12.

Dnia 30 sierpnia 2012 roku S. O. i A. M. złożyli w Sądzie Rejonowym Szczecin – Centrum w Szczecinie wniosek o odebranie oświadczenia o przyjęciu spadku po H. Ż. (1), zmarłym w dniu 2 grudnia 2011 roku w S. i tam mającym ostatnie miejsce zwykłego pobytu.

Na posiedzeniu w dniu 19 czerwca 2013 roku A. M. oświadczyła, że przypadający jej z mocy ustawy spadek po H. Ż. (1) przyjmuje z dobrodziejstwem inwentarza.

Dowód:

- wniosek o odebranie oświadczenia spadkowego k. 3- 4 akt SR Szczecin – Centrum w S. o sygn. II Ns 2526/12,
- protokół posiedzenia z dnia 19 czerwca 2013 r. k. 26 akt SR Szczecin – Centrum w S. o sygn. II Ns 2526/12.

Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie wszczął z urzędu postępowanie w przedmiocie sporządzenia spisu inwentarza po H. Ż. (1), zmarłym w dniu 2 grudnia 2011 roku w S. i tam mającym ostatnie miejsce zwykłego pobytu.

Stan czynny spadku po ww. spadkodawcy obejmuje:

- 1) rachunek osobisty w Banku (...) SA w W., na którym saldo wynosi 12,06 złotych,
- 2) wierzytelność wobec Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w S. z tytułu wkładu budowlanego zgromadzonego w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w S. w kwocie 38 836,45 złotych.

Stan bierny spadku obejmuje zobowiązanie wobec (...) Banku Spółki Akcyjnej w W. w kwocie 14 401,62 złotych.

Dowód:

- protokół spisu inwentarza k. 55 – 56 w aktach komornika sądowego przy SR (...) – Centrum w S. A. O. Kmn 7/13 dołączonych do akt SR Szczecin – Centrum w S. o sygn. II Ns 1514/13.

Wniosek S. O. o odebranie oświadczenia o przyjęciu spadku po H. Ż. (1), zmarłym w dniu 2 grudnia 2011 roku w S. i tam mającym ostatnie miejsce zwykłego pobytu, został wyłączony do odrębnego rozpoznania i sprawa została przekazana do rozpoznania Sądowi Rejonowemu Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie.

S. O. nie stawiał się na posiedzenie wyznaczone celem odebrania od niego oświadczenia spadkowego, wobec czego postanowieniem z dnia 18 czerwca 2014 roku postępowanie w sprawie zawieszono, a następnie postanowieniem z dnia 9 lipca 2015 roku – umorzono.

Dowód:

- protokół rozprawy z dnia 18.06.2014 r. k. 20 akt SR Szczecin – P. i Zachód w S. o sygn. II Ns 2039/13,
- postanowienie z dnia 18.06.2014 r. k. 19 akt SR Szczecin – P. i Zachód w S. o sygn. II Ns 2039/13,
- postanowienie z dnia 09.07.2015 r. k. 24 akt SR Szczecin – P. i Zachód w S. o sygn. II Ns 2039/13.

Uczestnicy postępowania S. O. i A. M. pochodzą ze związku małżeńskiego H. Ż. (1) z D. O..

H. Ż. (1) był trudny we współżyciu, stosował przemoc wobec ówczesnej żony D. O. i dzieci. Kiedy A. M. była nastolatką, H. Ż. (1) opuścił rodzinę i nie zabiegał o kontakt z dziećmi. Pomimo otrzymania zaproszenia na ślub syna S. O., nie przyszedł na uroczystość. Nie przyszedł również na ślub córki A., nie złożył życzeń. Nie zabiegał również o nawiązanie kontaktu z wnukami. H. Ż. (1) czuł się poszkodowany przez byłą żonę D. O. i dzieci.

Dowód:

- zeznania świadka J. W. k. 116 – 117,
- zeznania świadka B. S. k. 117,
- zeznania świadka D. J. k. 118,
- zeznania uczestniczki A. M. w charakterze strony k. 91 – 92,

S. O. i A. M. nie utrzymywali żadnych kontaktów z ojcem (ani osobistych ani telefonicznych ani listownych). Nie wiedzieli gdzie mieszka, ani czym się zajmuje. Spotkali się z ojcem krótko przed jego śmiercią.

Dowód:

- zeznania świadka J. W. k. 116 – 117,
- zeznania świadka B. S. k. 117,
- zeznania świadka D. J. k. 118,
- zeznania uczestniczki A. M. w charakterze strony k. 91 – 92,
- zeznania W. Ż. w charakterze strony k. 89 -90.

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią przepisu art. 1025 § 1 k.c. sąd na wniosek osoby mającej w tym interes stwierdza nabycie spadku przez spadkobiercę. Notariusz na zasadach określonych w przepisach odrębnych sporządza akt poświadczenia dziedziczenia.

W świetle treści cytowanego przepisu legitymację do złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku ma każda osoba, która jest zainteresowana w wywołaniu skutków prawnych związanych z prawomocnym stwierdzeniem nabycia spadku, w szczególności skutków określonych w art. 1025 § 2 k.c. i 1027 k.c. W wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 25 czerwca 2019 r. (sygn. akt II OSK 958/19) potwierdzono, że wierzyciel spadkobiercy lub spadku posiada legitymację do złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku.

Zgodnie z przepisem art. 922 par. 1 k.c. prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów księgi niniejszej.

Przepis art. 924 k.c. stanowi, że spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy, a spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku (art. 925 k.c.). Powołanie zaś do spadku wynika, zgodnie z przepisem art. 926 § 1 k.c., z ustawy lub z testamentu.

Otwarcie spadku po H. Ż. (2) nastąpiło w dniu 2 grudnia 2011 roku.

W dniu 1 czerwca 2010 roku H. Ż. (1) sporządził testament przed notariuszem D. K. (Repertorium A numer (...)). Do całości spadku powołał żonę W. B.. W testamencie tym H. Ż. (1) oświadczył, że wydziedzicza (pozbawia prawa do zachowku) dzieci: córkę L. O. i syna S. O., gdyż córka od ponad 15 lat, a syn od ponad 20 lat nie utrzymują z ojcem żadnych kontaktów (osobistych, telefonicznych ani listownych); nie interesują się ojcem, jego stanem zdrowia ani sytuacją, syn przebywa za granicą i ojcu nie jest znane jego miejsce zamieszkania ani jego stan cywilny, ponadto wydziedzicza ewentualne dzieci córki i syna, bowiem faktycznie ich nie zna, nie był informowany o ich narodzinach ani nigdy ich nie widział. Między nim, a wydziedziczonymi dziećmi oraz dziećmi wydziedziczonych nie ma więzi właściwych dla osób żyjących w rodzinie, ponadto w czasie choroby i będąc w potrzebie nie otrzymał pomocy i wsparcia ze strony wydziedziczonych i na taką pomoc i wsparcie ze strony wydziedziczonych nie może liczyć. Testament ten został otwarty i ogłoszony 24 lutego 2012 roku przez notariusza D. K. (Repertorium A numer (...)).

Uczestnicy postępowania nie przeczyli ważności testamentu, nie przytoczyli również żadnych okoliczności, które uzasadniałyby przekonanie, że testament jest nieważny z przyczyn wskazanych w art. 945 par. 1 k.c.

W dniu 24 lutego 2012 roku W. Ż. złożyła przed notariuszem D. K. oświadczenie o odrzuceniu spadku po H. Ż. (1) zarówno z jako spadkobierca testamentowy jak i jako spadkobierca ustawowy (Repertorium A numer (...)).

Zgodnie z treścią przepisu art. 1012 k.c. spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić. Zgodnie natomiast z przepisem art. 1015 § 1 i 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym w dniu otwarcia spadku po H. Ż. (1), tj. 2 grudnia 2011 roku, oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania (par. 1). Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (par. 2). Stosownie natomiast do treści przepisu art. 1016 k.c. jeżeli jeden ze spadkobierców przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, uważa się, że także spadkobiercy, którzy nie złożyli w terminie żadnego oświadczenia, przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Przepis art. 640 § 1 i 2 k.p.c. stanowi, że oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku (par. 1). Oświadczenia, o których mowa w paragrafie pierwszym, mogą być również składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku (par. 2). Zgodnie natomiast z art. 1020 k.c. spadkobierca, który spadek odrzucił, zostaje wyłączony od dziedziczenia, tak jakby nie dożył otwarcia spadku.

W. Ż. odrzuciła spadek w dniu 24 lutego 2012 roku, a zatem z zachowaniem przewidzianego przepisem art. 1015 k.c. terminu, została zatem wyłączona od dziedziczenia zarówno z mocy testamentu jak i z mocy ustawy, tak jakby nie dożyła otwarcia spadku.

Zważywszy na powyższe, skoro powołana do spadku z mocy testamentu żona spadkodawcy nie chce dziedziczyć, nastąpi dziedziczenie ustawowe co do całości spadku po H. Ż. (1). Zgodnie bowiem z przepisem art. 926 par. 2 k.c. dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy lub gdy żadna z powołanych przez niego osób (co do całości lub części spadku) nie chce lub nie może być spadkobiercą.

W tym miejscu wskazać należy, że stosownie do treści przepisu art. 670 k.p.c. zdanie pierwsze, sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą i stosownie do treści przepisu art. 677 k.p.c. stwierdza nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku sąd związany jest wnioskiem jedynie co do osoby spadkodawcy, zaś krąg uczestników tego postępowania oraz jego wynik – wyznaczają stosownie do wyników postępowania - przepisy ustawy.

Zgodnie z treścią przepisu art. 931 § 1 i 2 k.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku **dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek**; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku. Jeżeli dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego dzieciom w częściach równych. Przepis ten stosuje się odpowiednio do dalszych zstępnych.

W braku zstępnych spadkodawcy powołani są do spadku z ustawy jego **małżonek i rodzice** (art. 932 § 1 k.c.), a w przypadku braku zstępnych i małżonka spadkodawcy cały spadek przypada jego rodzicom (art. 932 § 3 k.c.). **Jeżeli natomiast jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada rodzeństwu spadkodawcy** w częściach równych (art. 932 § 5 k.c.).

W świetle treści cytowanych przepisów należące do kręgu spadkobierców ustawowych osoby fizyczne ustawa dzieli na dwie grupy, dochodzące do dziedziczenia w ustalonej kolejności. W pierwszej grupie dziedziczy małżonek i zstępni zmarłego, w drugiej grupie zaś małżonek, rodzice, rodzeństwo i zstępni rodzeństwa spadkodawcy, dziadkowie i ich zstępni oraz pasierbowie. Druga grupa spadkobierców dochodzi do dziedziczenia w razie braku zstępnych, dopóki więc żyje chociażby jeden zstępny (dziecko, wnuk, prawnuk, przysposobiony) zmarłego, to wyłącza on od dziedziczenia drugą grupę spadkobierców ustawowych, o ile nie zostanie pozbawiony tytułu powołania do spadku, na przykład na skutek uznania za niegodnego.

Spadkodawca w chwili otwarcia spadku był żonaty z W. Ż., która jak już wyżej wskazano, skutecznie odrzuciła spadek po nim zarówno przypadający jej z mocy testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego w dniu 1 czerwca 2010 roku jak i z mocy ustawy. Pozostawił dwoje dzieci: syna S. O. i córkę A. M..

Przepis art. 941 k.c. stanowi, że rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament. Do rozporządzeń testamentowych należy w szczególności: powołanie spadkobiercy (art. 959 i nast. k.c.), wyłączenie osoby należącej do kręgu spadkobierców ustawowych od dziedziczenia (jeżeli równocześnie brak jest testamentowego powołania spadkobierców, mamy wówczas do czynienia z tzw. testamentem negatywnym) oraz wydziedziczenie (art. 1008 i nast. k.c.);

Jak już wyżej wskazano, spadkodawca sporządził testament, w treści którego nie tylko powołał spadkobiercę do całości spadku, ale również zawarł oświadczenie o wydziedziczeniu zstępnych – dzieci i wnuków. Zważywszy, że powołana do całości spadku żona spadkodawcy W. Ż., z powodu odrzucenia spadku, traktowana jest tak, jak gdyby nie dożyła otwarcia spadku, ocenić należy, jakie skutki prawne wywołuje oświadczenie o wydziedziczeniu.

Przepis art. 1008 k.c. stanowi, że spadkodawca może w testamencie pozbawić zstępnych, małżonka i rodziców zachowku (wydziedziczenie), jeżeli uprawniony do zachowku:

- 1) wbrew woli spadkodawcy postępuje uporczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego;
- 2) dopuścił się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci;
- 3) uporczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.

Stosownie do treści przepisu art. 1009 k.c. przyczyna wydziedziczenia uprawnionego do zachowku powinna wynikać z treści testamentu.

W świetle treści cytowanego przepisu wydziedziczenie może nastąpić tylko w ważnym testamencie oraz tylko z przyczyn enumeratywnie wymienionych w art. 1008 k.c. Testament natomiast może się ograniczać jedynie do wydziedziczenia (testament negatywny). (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 czerwca 1998 r., III KKN 561/97, niepubl.; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 13 stycznia 2011 r., I ACa 1021/10, L.; oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 24 stycznia 2019 r., I ACa 579/18, L.). Przyczyna wydziedziczenia, aby było ono skuteczne, musi istnieć w każdym razie w dacie sporządzenia testamentu, nie może być wybaczona i powinna wynikać z treści testamentu. Brak choćby tylko jednej z wyżej wymienionych przesłanek czyni wydziedziczenie nieważnym.

Testament z dnia 1 czerwca 2010 roku, w którym spadkodawca złożył oświadczenie o wydziedziczeniu dzieci i wnuków jest ważny. Zawiera również przyczynę wydziedziczenia, która mieści się w podstawie unormowanej w art. 1008 pkt 3 k.c. – uporczywie niedopełnianie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych. Uczestniczka A. M. przyznała, że istotnie nie interesowała się ojcem i jego sprawami i nie utrzymywała z nim żadnego kontaktu przez okres około 10 lat przed jego śmiercią. Z zeznań uczestniczki oraz zeznań świadków wynika, że do zerwania więzi pomiędzy spadkodawcą a jego dziećmi i wnukami doszło z przyczyn leżących po stronie spadkodawcy, który stosował przemoc wobec członków rodziny, a następnie ją opuścił i w żaden sposób nie zabiegał o nawiązanie relacji z dziećmi i wnukami. Wskazać jednakże należy, że w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku Sąd nie bada, czy zachodziły

przesłanki do pozbawienia spadkobiercy ustawowego prawa do zachowku. Okoliczność ta jest przedmiotem badania w postępowaniu o zapłatę zachowku. Z okoliczności sprawy nie wynika również, aby spadkodawca wybaczył dzieciom i wnukom, co w świetle treści przepisu art. 1010 par. 1 k.c. skutkowałoby brakiem możliwości pozbawienia prawa do zachowku

Według treści cytowanego przepisu art. 1008 k.c. wydziedziczenie oznacza pozbawienie przez spadkodawcę w testamencie osoby należącej do kręgu uprawnionych do zachowku prawa do zachowku. Wskazać jednakże należy, że skuteczne wydziedziczenie wywołuje szersze skutki prawne niż wynikałoby to z brzmienia przepisu art. 1008 k.c. Wydziedziczony nie tylko traci uprawnienie do zachowku, ale także nie może uzyskać przymiotu spadkobiercy ustawowego. Wniosek taki uzasadnia się rozumowaniem argumentum a minori ad maius, ponieważ wydziedziczony nie powinien nie tylko uzyskać prawa do zachowku, ale w ogóle jakichkolwiek korzyści majątkowych ze spadku w drodze dziedziczenia ex lege po określonym spadkodawcy. Wydziedziczenie zatem, co do zasady, mieści w sobie implicite wyłączenie od dziedziczenia ustawowego. Jeśli spadkodawca nie powoła do spadku spadkobierców, a jedynie dokona wydziedziczenia, należy uznać, że spadkobierca ten nie będzie dziedziczył - wydziedziczonego należy traktować tak, jak osobę, która nie dożyła chwili otwarcia spadku (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2015 r., III CZP 85/15, OSP 2016, Nr 9, poz. 84; uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 1971 r., III CZP 24/71, OSNC 1972, nr 2, poz. 23 oraz uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1975 r., III CZP 14/75, OSNC 1976, nr 2, poz. 28). Spadkodawca niewątpliwie złożył oświadczenie w przedmiocie wydziedziczenia dzieci i wnuków, a ewentualna nieważność tego oświadczenia, nie oznacza jednoczesnej nieważności wyłączenia ich od dziedziczenia. Przyczyny wydziedziczenia przewidziane w kodeksie cywilnym dotyczą tylko pozbawienia prawa do zachowku, albowiem przepisy nie przewidują żadnych ograniczeń przy sporządzaniu testamentu negatywnego, który może być sporządzony również bez podania żadnej przyczyny, tak samo jak powołanie spadkobiercy. Dla testamentu negatywnego - poza zachowaniem formy testamentu - nie są przewidziane żadne dalsze wymagania. Skutkiem natomiast przebaczenia wydziedziczonemu jest zachowanie przez niego tylko prawa do zachowku, nadal zaś pozostaje w mocy objęte wydziedziczeniem wyłączenie od spadkobrania, ustawa bowiem normuje skutki przebaczenia tylko w zakresie wydziedziczenia (w zakresie zachowania prawa do zachowku). Przebaczenie nie dotyczy natomiast objętego wydziedziczeniem wyłączenia od dziedziczenia. Wyłączenie od dziedziczenia może utracić moc tylko przez stosowną zmianę lub odwołanie testamentu, a zatem tylko przez testament, w tym więc zakresie samo przebaczenie poza testamentem nie będzie wystarczające.

Reasumując powyższe rozważania, wskazać należy, że w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku istotne jest dążenie do poznania rzeczywistej woli spadkodawcy w zakresie osób powołanych do dziedziczenia. Zgodnie bowiem z art. 948 par. 1 k.c. testament należy tak tłumaczyć, ażeby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy. Nie jest przy tym decydujące przy ustalaniu osoby spadkobiercy to, czy okoliczności wskazane jako przyczyny wydziedziczenia były prawdziwe, to bowiem jest badane w sprawie o zapłatę zachowku. Wyłączenie od dziedziczenia - testament negatywny - jest skuteczne nawet bez podania przyczyn. W rozpoznawanej sprawie H. Ź. (1) podał przyczyny, dla których nie chciał, aby dzieci i wnuki otrzymały po nim zachówek. Rozrządzenie testamentowe w przedmiocie wydziedziczenia (rozrządzenie negatywne), nie może zatem pozostać obojętne przy ustalaniu porządku dziedziczenia, bowiem pozwala na dokonanie wykładni woli testatora, zgodnie z art. 948 par. 1 k.c. Skoro bowiem spadkodawca chciał danego spadkobiercę pozbawić prawa do zachowku, to musiał zakładać również, że nie będzie on wchodził w krąg spadkobierców powołanych do dziedziczenia schedy spadkowej- gdyby bowiem był powołany do spadku, według reguł ustawowych, to bezprzedmiotowe byłoby pozbawienie go prawa do zachowku. Innymi słowy, skoro H. Ź. (1) nie chciał, aby jego dzieci i wnuki otrzymały zachówek po nim, to tym samym nie chciał, aby cokolwiek po nim odziedziczyły.

W świetle powyższego małżonek, dzieci i wnuki spadkodawcy traktowane są tak, jak gdyby nie dożyły chwili otwarcia spadku, a jego rodzice zmarli przed nim, a zatem mamy do czynienia z sytuacją, w której brak zstępnych spadkodawcy, brak jego małżonki i brak jego rodziców. W takiej sytuacji do dziedziczenia dochodzi rodzeństwo spadkodawcy, zgodnie z art. 932 par.4 k.c. Ta grupa spadkobierców ustawowych dochodzi do dziedziczenia tylko wówczas, gdy brak jest zstępnych spadkodawcy (zarówno dzieci, jak i dalszych zstępnych) i rodziców, bądź też jego zstępni i rodzice

są traktowani tak, jakby nie dożyli otwarcia spadku, np. zostali uznani za niegodnych dziedziczenia, zrzekli się dziedziczenia, spadek odrzucili lub zostali od dziedziczenia wyłączeni testamentem negatywnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 1972 r., III CRN 19/72, OSNCP 1972, Nr 11). Spadkodawca pozostawił jednego brata – J. R., który wprawdzie w odpowiedzi na wniosek wskazał, że nie rości sobie praw do spadku, ale w przepisany terminie nie złożył oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Skoro zatem zstępni spadkodawcy – jego dzieci i wnuki - zostali skutecznie wyłączeni od dziedziczenia testamentem negatywnym – spadek po H. Ż. (1) przypada jego bratu J. R., który dziedziczy spadek w całości, o czym Sąd orzekł w punkcie 1 postanowienia.

Stan faktyczny sprawy Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów w postaci odpisów skróconych aktów stanu cywilnego spadkodawcy oraz uczestników postępowania których prawdziwość i wiarygodność nie budzi wątpliwości oraz zapewnień spadkowych uczestników postępowania W. Ż., A. M. i J. R. i ich zeznań oraz zeznań świadków J. W., B. S. i D. S. co do wiarygodności których Sąd nie powziął zastrzeżeń.

Zasady orzekania o kosztach postępowania nieprocesowego zostały unormowane w przepisie art. 520 § 1 – 3 k.p.c. Zgodnie z treścią przepisu art. 520 § 1 k.p.c. każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. Zgodnie natomiast z § 2 tego przepisu, jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników. Jeżeli natomiast interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumienne lub oczywiście niewłaściwie (§ 3 k.p.c.).

Wedle zasady wyrażonej w przepisie art. 520 § 1 k.p.c. koszty postępowania nieprocesowego nie podlegają rozliczeniu pomiędzy uczestnikami tego postępowania, lecz każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie. Reguła ta doznaje ograniczeń, jeżeli uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne (art. 520 § 2 k.p.c.), a także, gdy interesy uczestników są sprzeczne lub jeżeli uczestnik postępował niesumienne lub oczywiście niewłaściwie (art. 520 § 3 k.p.c.). O sprzeczności interesów można mówić wówczas, gdy prowadzone postępowanie zbliżone jest do procesu w tym sensie, że uwzględnienie stanowiska jednego z uczestników powoduje pozbawienie określonych praw innych uczestników. Przykładowo można wskazać: sprawy o zasiedzenie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2011 r., III CZ 27/11) czy zniesienie współwłasności, w których sporne jest uprawnienie do żądania zniesienia współwłasności, sprawy o stwierdzenie nabycia spadku, w których występuje spór co do ważności testamentu. W takich postępowaniach uczestnik, którego stanowisko procesowe nie zostało uwzględnione, w praktyce przegrywa sprawę. Sprzeczność interesów zachodzi także w sprawach z zakresu prawa rodzinnego, jeżeli wnioskodawca oczekuje uwzględnienia wniosku, a będący w opozycji uczestnik chce oddalenia takiego wniosku (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 sierpnia 2011 r., II CZ 55/11). Różny natomiast stopień zainteresowania wynikiem postępowania ma miejsce najczęściej w sprawach o dział spadku i zniesienie współwłasności, gdyż w sprawach tych zakres interesów poszczególnych uczestników jest uzależniony od wielkości ich udziałów, a także od innych roszczeń rozpoznawanych w sprawach tego rodzaju: roszczeń z tytułu posiadania rzeczy, pobranych pożytków, dokonanych nakładów czy spleconych długów spadkowych.

W sprawie niniejszej, której przedmiotem było stwierdzenie nabycia spadku po H. Ż. (1), nie zachodziła sprzeczność interesów wnioskodawcy i uczestników postępowania. Nie zachodziła również taka sytuacja aby stopień zainteresowania wnioskodawcy i uczestników postępowania wynikiem sprawy był różny, a w szczególności aby wnioskodawca w większym stopniu był nim zainteresowany ze względu na przysługującą mu wierzycielność wobec spadkodawcy. Orzeczenie wydane na wniosek wierzyciela, jako że wywołuje skutek nie tylko pomiędzy wnioskodawcą a uczestnikami tego postępowania, będzie stanowiło podstawę nie tylko do realizacji uprawnień wierzyciela wobec spadkobierców spadkodawcy ale również i dla wskazanego w nim spadkobiercy do realizacji uprawnień do spadku. Brak było również podstaw do przyjęcia aby zachowanie uczestników postępowania było niesumienne lub oczywiście

niewłaściwe. Złożone przez nich zapewnienia spadkowe okazały się wystarczające do ustalenia, że do kręgu spadkobierców ustawowych H. Ż. (1) powołanych do spadku z mocy ustawy należy jego brat J. R..

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł o kosztach postępowania, stosownie do treści przepisu art. 520 § 1 k.p.c. i ustalił, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

O kosztach sądowych, na które składa się kwota 84,88 złotych przyznana tłumaczowi przysięgłemu języka niemieckiego za sporządzenie przekładu aktów urodzenia uczestników A. O. (1) i N. O., Sąd orzekł na podstawie przepisu art. 113 par. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2020 roku, poz. 755 ze zm.). Sąd nakazał pobrać tą kwotę na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Szczecin – Centrum w Szczecinie od uczestników A. O. (1) i N. O., mając na uwadze, że wydatki z tego tytułu powstały z powodu konieczności dokonania przekładu ich aktów stanu cywilnego.

W powołaniu powyższej argumentacji orzeczono jak w sentencji.

SSR Małgorzata Janik-Białek

ZARZĄDZENIE

1. Odnotować w kontrolce uzasadnień.
2. Odpis postanowienia z dnia 2 lutego 2021 roku wraz z odpisem uzasadnienia doręczyć D. O. jako pełnomocnikowi uczestników S. O., A. M., A. O. (1), N. O., J. M., M. M. i małoletniej P. M.. Poinformować, że z powodu przedłużenia terminu do sporządzenia pisemnego uzasadnienia ww. postanowienia, termin do wniesienia apelacji wynosi trzy tygodnie od dnia doręczenia odpisu postanowienia z uzasadnieniem.
3. Wezwać uczestnika J. R. do uiszczenia kwoty 100 złotych tytułem opłaty od wniosku o sporządzenie pisemnego uzasadnienia postanowienia z dnia 2 lutego 2021 roku, w terminie 30 dni, pod rygorem odrzucenia wniosku.
4. Z systemu Sędzia 2 wynika, że odpis postanowienia z dnia 30 października 2020 roku został doręczony uczestnikowi J. R. w dniu 10 listopada 2020 roku – dołączyć tradycyjne zpo, a jeżeli nie zostało zwrócone – zwrócić się do operatora pocztowego o potwierdzenie faktu doręczenia uczestnikowi odpisu postanowienia z dnia 30 października 2020 roku.
5. Wykonać zarządzenie w terminie 7 dni.
6. Akta przedłożyć po dołączeniu zpo postanowienia z dnia 30 października 2020 roku przez J. R., wpłynięciu pisma lub za 40 dni od wykonania zarządzenia.

SSR Małgorzata Janik-Białek

S., dnia 23 lutego 2021 r.